

Філологічні науки

УДК 165.642 (091) "18"

Гриб Марія Федорівна

студентка

Навчально-наукового інституту філології

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Гриб Мария Федоровна

студентка

Учебно-научный институт филологии

Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

Hryb Mariia

Student of Foreign Philology Institute of the

Zhytomyr State University named after Ivan Franko

**ІДЕЙНО-ЗМІСТОВНА ТА СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦІЙНІ
ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ТОМАСА МАННА «ЛОТТА У ВЕЙМАРІ»
ИДЕЙНО-СОДЕРЖАТЕЛЬНАЯ И СЮЖЕТНО-
КОМПОЗИЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ РОМАНА ТОМАСА
МАННА «ЛОТТА В ВЕЙМАРЕ»
IDEOLOGICAL-CONTENT AND FEATURE-COMPOSITIONAL
FEATURES OF THE NOVEL BY THOMAS MANN "LOTTA IN
WEIMAR"**

Анотація. Постать Томаса Манна є знаковою для європейської культури. Його спадщина стала матеріалом для численних літературознавчих, естетичних, філософських, мистецтвознавчих та мовознавчих досліджень, сумарний обсяг яких перевищує обсяг власне самих літературних доробків автора. Характеризуючи свою творчість наприкінці життя, Томас Манн сказав: «Мій час був мінливий, але моє життя в ньому являє єдність». Справді, в його творчості органічно

поєднались біографія і творчість, суспільне та індивідуальне. Дослідники літературної діяльності Т. Манна виявляють низку новаторських прийомів, характерних для ідіостилю письменника, виникнення та використання яких у його творчості було зумовлено саме появі у психолого-філософській ситуації початку ХХ-го століття ідей психоаналізу. Передусім це внутрішній монолог, пов'язаний із технікою потоку свідомості, що виступає переважно засобом передачі душевних переживань персонажів.

Ключові слова: *бюргерство, поліфонізм, проза.*

Аннотація. *Фигура Томаса Манна является знаковой для европейской культуры. Его наследие стало материалом для многочисленных литературоведческих, эстетических, философских, искусствоведческих и языковедческих исследований, суммарный объем которых превышает объем собственно самих литературных произведений автора. Характеризуя свое творчество в конце жизни, Томас Манн сказал: «Мое время был изменчив, но моя жизнь в нем представляет единство». Действительно, в его творчестве органично соединились биография и творчество, общественное и индивидуальное. Исследователи литературной деятельности Т. Манна проявляют ряд новаторских приемов, характерных для идиостиля писателя, возникновение и использование которых в его творчестве было обусловлено именно появлением в психолого-философской ситуации начала ХХ века идей психоанализа. Прежде всего это внутренний монолог, связанный с техникой потока сознания, выступает преимущественно средством передачи душевных переживаний персонажей.*

Ключевые слова: *бюргерство, полифонизм, проза.*

Summary. *The Thomas Mann figure is significant for European culture. His legacy became a material for numerous literary, aesthetic, philosophical, art studies and linguistic studies, the total volume of which exceeds the volume of the*

author's own literary works. Describing his work at the end of his life, Thomas Mann said: "My time was changing, but my life in it represents unity." Indeed, in his work organically combined biography and creativity, social and individual. The researchers of T. Mann's literary work reveal a number of innovative techniques characteristic of the writer's idiosyncrasy, the emergence and use of which in his work was conditioned precisely by the appearance of the ideas of psychoanalysis in the psychological and philosophical situation at the beginning of the twentieth century. First of all, this is an internal monologue associated with the technique of the stream of consciousness, which serves mainly means of transferring emotional experiences of characters.

Key words: *burghers, polyphony, prose.*

Постановка проблеми. Актуальність даної статті полягає у значущості творів Томаса Манна, зокрема роману «Лотта у Веймарі» необхідності вивчення його сюжетно-композиційних особливостей. **Мета** статті - дослідження структурних особливостей роману «Лотта у Веймарі». Для досягнення поставленої мети було використано наступні методи: системно-аналітичний під час аналізу художньої структури роману, а також порівняльно-історичний і порівняльно-типологічний для розкриття специфіки ідейно-змістовних особливостей в романі «Лотта у Веймарі». Теоретична значущість даної роботи полягає в можливому подальшому застосуванні отриманих результатів у літературознавчих дослідженнях особливостей структури роману. Практична значущість пов'язана з використанням результатів дослідження під час шкільного та академічного вивчення німецької літератури, творчості Томаса Манна.

В. Адмоні підкреслював, що Т. Манн створив структуру оповіді, в якій відсутня фабула. План змісту у текстах Томаса Манна збагачується не додаванням подій, а за допомогою внутрішнього поглиблення вже введеного матеріалу шляхом авторського аналізу та повтору ключової

ситуації. Принцип композиційної побудови романів Т. Манна В. Адмоні порівнює із поліфонією та контрапунктом.

Слова та словосполучення, які спочатку з'являються окремо, повторюються у тексті у вигляді наскрізних, поширених і варійованих повторів за принципом контрапункту. Неоднозначним для творчого доробку Т. Манна є й образ автора-оповідача, він представляється багатоліким та багатостороннім феноменом. У художніх творах Томаса Манна М. Кургинян виділяє декілька типів «оповідачів», що знаходять своє втілення і в плані змісту, і в плані вираження.

Історичний роман «Лотта у Веймарі» Томаса Манна є результатом багатолітньої праці письменника. Роман «Лотта у Веймарі» від інших творів письменника відрізняють «чистота мови» та прозорість викладу матеріалу. «Пафос точності» - це пафос маннівської прози. Творчому стилю Томаса Манна завжди була притаманна діловитість викладу. Мові і стилю роману «Лотта у Веймарі» властива послідовність та об'єктивність. Між об'єктом розповіді й оповідачем зазвичай дотримується коротка дистанція. Голос оповідача в романі уникає ліричних та художніх відступів, а у деяких частинах роману взагалі замовкає, поступаючись своїм словом дійовим особам – які являлися дуже майстерними співрозмовниками, чого і варто було очікувати від людей такої літературної епохи, в якій творили Шиллер та Гете. Єдиною особою, якій не притаманний стиль «літературної мови» був Гете. Гете – центр веймарського літературного світу.

В романі «Лотта у Веймарі» історія в її прямому соціально-політичному аспекті майже не представлена. Головними проблемами, які постали в романі, були філософсько-етичні та культурологічні. Цим і визначається трактування історичного процесу в романі, який є незмінним незалежно від того, яка особистість у ньому зображається – реальна чи вигадана. Європейська історія нового часу розглядається письменником в аспекті духовного розвитку європейської культури, а так як найбільш

видатною особистістю Томас Манн вважав Гете, то в романі «Лотта у Веймарі, який був створений на основі реальних історичних фактів, він звернувся до цієї неповторної особистості. Конкретна і точно відтворена біографічна основа дає нам право стверджувати, що форма роману – біографічна. Проте ні біографічність даного роману, ні реконструкція реального історичного обличчя чи реальних історичних процесів не є головною метою роману Томаса Манна. Письменник використовує конкретний біографічний факт (приїзд у Вернер Шарлотти, яка раніше була вже образом у романі «Страждання молодого Вертера»), для того щоб створити необхідну ситуацію для зіткнення ідей, уявлень, життєвих позицій.

Система персонажів-оповідачів породжує мовний поліфонізм, мовленнєве багатоголосся твору, яке реалізує себе через систему стилістичних типів мови, якою ведеться оповідь. У романі використовується соціальний тип мови - тобто такий, що демонструє соціальне походження, класову й територіальну приналежність, виробничу діяльність, вік, стать, освіту, мовну культуру, ступінь володіння літературною мовою); комунікативний - обумовлений ступенем продуманості мови, тобто ступенем її літературного опрацювання, наприклад, спонтанний і не спонтанний характер виникнення мовлення); композиційний – для стилістики художньо-прозового твору особливий інтерес становлять різноманітні типи оповідної мови та їх комбінації у творі, які пов'язані із зміною, перетином та схрещуванням оповідальних ракурсів.

В центрі роману «Лотта у Веймарі» представлений дуже складний філософсько-етичний конфлікт, який пов'язаний з комплексом естетичних проблем, які не мають однозначного рішення. Геній і люди які його оточують, художник і суспільство, творчість і політика, правда життя і правда творчості – ось основний список питань, над якими задумуються головні герої роману.

На перший погляд, можна зробити висновок, що письменник залишився осторонь від політичних проблем, на які була так зорієнтована європейська дійсність того часу. Але це лише на перший погляд, насправді роман звучав політично актуально. Злободенність цього твору особливо гостро відчувається тоді, коли Томас Манн розмірковує над «німецькою сутністю» великого поета. У романі Т. Манн різко та гордо протиставляє Гете юрбі: «Гадають що вони Німеччина. Але Німеччина – це я.» Під час написання роману «Лотта у Веймарі» письменник бере активну участь у політичному житті. Відчуваючи загрозу фашизму він наголошує на необхідності об'єднання всіх демократичних сил для боротьби проти нацистів.

Висновки. З впевненістю можна сказати, що Томас Манн – це найскладніший письменник ХХ століття. Провідними жанрами його творчості були новела та роман, які зазнали під пером митця колосальних змін та суттєвого оновлення. Томас Манн – класик роману ХХ століття, який зумів розширити межі жанру та наповнити його новим соціально-філософським змістом.

Література

1. Манн Т. Гете как представитель бюргерской эпохи / Собр. соч. в 10 тт. Т. 10. — М., 1961. — 696 с.
2. Манн Т. Германия и немцы / Собр. соч. в 10 тт. Т. 10. — М., 1961. — 696 с.
3. Манн Т. Гете и Толстой. Фрагменты к проблеме гуманизма / Собр. соч. в 10 тт. Т. 9. — М., 1961. — 683 с.
4. История немецкой литературы. В 3-х т. Т. 3. / [Пер. с нем. Общ. Ред. Дмитриева А. С.]. – М.: Радуга, 1986.
5. Федоров А. А. Зарубежная литература XIX – XX века. Эстетика и художественное творчество. – М.: Изд-во МГУ, 1989.
6. Mann T. Erzählungen / T. Mann. – Leipzig: Philipp Reclam jun., 1975.